

สิบกลวิธีสร้างนิสัยรักการอ่าน

ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ
ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

โครงการส่งเสริมการอ่านและการใช้ภาษาไทย

โรงเรียนมัธยมนครรังสิต

สังกัดเทศบาลนครรังสิต

จากพระราชนิพนธ์ เรื่อง “แม่” ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตอนที่ทรงเล่าถึงวิธีการซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงใช้อบรมพระราชโอรส และพระราชธิดาให้ ได้สะท้อนถึงกลวิธีสร้างนิสัยรักการอ่านในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อันเปี่ยมไปด้วยศาสตร์และศิลป์ โดยอาจสังเคราะห์ ออกเป็น 10 วิธีการ เพื่อที่พสกนิกรจักน้อมนำไปปรับใช้สร้างเสริมนิสัยรัก การอ่านในครอบครัวของตนได้ ดังนี้

“...พอค่ำลงเราก็นั่งมารับประทานอาหาร ตอนอาหารนี้ถ้าว่างพระราช กิจ สมเด็จพระนางเจ้าฯ จะอยู่ด้วย ประการแรก ท่านจะได้ดูว่ารับประทานที่มีคุณค่าทาง อาหารพอหรือไม่ ประการที่สอง ดูมารยาทโต๊ะและประการที่สาม เป็นข้อที่พี่น้อง ทุกคนรวมทั้งพี่เลี้ยงชอบที่สุด คือ ท่านจะเลือกหนังสือดี ๆ สนุกๆ มาเล่าให้ฟัง หนังสือที่ท่านเอามาเล่า บางทีก็เป็นนิทานธรรมดๆ หรือนิทานเรื่องชาดกในพุทธ ศาสนา บางทีก็เป็นหนังสือประวัติศาสตร์, ประวัติบุคคลสำคัญและความรู้รอบตัว อื่นๆ บางครั้งเป็นข่าวจากหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ ตอนหลังๆ นี้ท่านชอบอ่านเป็น ภาษาอังกฤษให้เราหัดฟังภาษาด้วย

นานๆ ทีก็อาจจะมีการถามปัญหาทวนความจำ ถ้าตอบถูกมักมีรางวัลเงิน สด ๑ บาท เป็นที่ขบขันกันในครอบครัวว่า หนังสือธรรมดาๆ ที่น่าเบื่อที่สุดในโลก พอสมเด็จพระนางเจ้าฯ มันสนุกตื่นเต้น มีรส มีชาติขึ้นมาทันที

ท่านจะเน้นระบายสี หยิบยกจับความที่น่าสนใจมาเล่า (ทูลหม่อมพ่อยัง โปรดฟัง) ทำให้จำง่ายไม่ต้องท่อง เรื่องนี้มีความลับอย่างหนึ่ง (ที่เปิดเผยได้แล้ว) ว่า บางทีข้าพเจ้าก็เกลียดอ่านหนังสือเพราะเรียนเยะเยาะ ก็อาศัยจำเอาจาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ นำมาวิจารณ์เพิ่มเติมแล้วใช้ตอบข้อสอบ หรือเขียนรายงานส่งครู สบายๆ เรื่องนิทานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ มีเรื่องที่น่าตื่นเต้นคือเรื่องผี แต่ก่อนนี้พี่เลี้ยงไม่ ยอมเล่าเรื่องผี พอไปโรงเรียนเพื่อนๆ ก็มาหลอก สมเด็จพระนางเจ้าฯ ว่า ถ้ามานั่ง อธิบายว่าผีไม่มีจริงก็ไม่เชื่อ ท่านจึงล้าทับโดยการเล่าเรื่องผีที่น่ากลัวกว่าให้เชิด

เมื่อตอนเล็กๆ ตั้งแต่เริ่มเรียนประถม ท่านสอนภาษาไทยโดยการอ่าน วรรณคดีเรื่องยี่สิบสามเรื่อง คือ พระอภัยมณี, อิเหนา และรามเกียรติ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องอิเหนา ท่านให้ท่องกลอนตอนที่เพราะๆ เช่น ว่าพลางทาง ชมคณานก โผนผกจับไม้ชิงมี ฯลฯ

คงจะเป็นเพราะได้อ่านกลอนมาแต่เล็กๆ ทำให้ข้าพเจ้าชอบเรียน วรรณคดีไทย ชอบแต่งกลอนตอนเด็กๆ ข้าพเจ้าเรียนวิชาภาษาอังกฤษค่อนข้างจะ อ่อนและหนีเรียนอยู่เสมอ หลังจากฟังพระบรมราชโองการของทูลกระหม่อมพ่อเรื่อง “ทำไมคนเราต้องเรียนภาษาอังกฤษ” แล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ เริ่มสอนศัพท์อังกฤษ ให้ท่อง ให้อ่านหนังสือตามลำดับยากง่าย จนเดี๋ยวนี้พอจะส่งภาษาฝรั่งมังค่าได้

บางตอนจากพระราชนิพนธ์ เรื่อง “แม่”
ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วิธีที่ ๑. ใช้เวลาสบายๆ ของครอบครัวเพื่อส่งเสริมการอ่าน

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...พอค่ำลงเราก็นั่งมารับประทานอาหาร ตอนอาหารนี้ถ้าว่างพระ ราชกิจ สมเด็จพระนางเจ้าฯ จะอยู่ด้วย ประการแรก ท่านจะได้ดูว่ารับประทาน อาหารที่มีคุณค่าทางอาหารพอหรือไม่ ประการที่สอง ดูมารยาทโต๊ะและ ประการที่สาม เป็นข้อที่พี่น้องทุกคนรวมทั้งพี่เลี้ยงชอบที่สุด คือ...”

การน้อมนำไปปรับใช้

การสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านเริ่มต้นที่พ่อแม่ พ่อแม่อ่านลูกก็ อ่าน พ่อแม่ควรจัดเวลาการอ่านหรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก กับหนังสือที่ชัดเจน แทนที่จะดูทีวีกลับเปลี่ยนเป็นพูดคุยเกี่ยวกับ หนังสือในระหว่างมื้ออาหาร พาลูกไปร้านหนังสือหรือห้องสมุดทุก สัปดาห์ การสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านต้องไม่เคร่งเครียด ควรเป็น เรื่องสบายๆ ที่ทุกคนในครอบครัวมีความสุขร่วมกันได้

วิธีที่ ๒. เลือกหนังสือดีที่เด็กสนุก

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...ท่านจะเลือกหนังสือดี ๆ สนุกๆ มาเล่าให้ฟัง...”

การน้อมนำไปปรับใช้

หนังสือดีมีคุณภาพที่สนุก เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เด็กผูกพันกับ หนังสือและการอ่าน เมื่อได้รู้ว่าคุณชอบเรื่องแบบไหน การส่งเสริมให้ เกิดการชวนขวยอ่านเองของลูก ก็ง่ายยิ่งขึ้น

วิธีที่ ๓. ให้เด็กได้รู้เรื่องราวหลากหลาย จากพหุวัฒนธรรม

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...หนังสือที่ท่านเอามาเล่าบางทีก็เป็นหนังสือนิทานธรรมดๆ หรือนิทานเรื่องชาดกในพุทธศาสนา บางทีก็เป็นหนังสือประวัติศาสตร์, ประวัติบุคคลสำคัญหรือความรู้รอบตัวอื่นๆ บางครั้งเป็นข่าว จากหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ ตอนหลังๆ นี้ท่านชอบอ่านเป็นภาษาอังกฤษให้ เราหัดฟังภาษาด้วย...”

การน้อมนำไปปรับใช้

หนังสือหรือเรื่องราวบางแนวอาจไม่สนุกหรือน่าสนใจนัก สำหรับเด็กๆ แต่การแนะนำที่มีเสน่ห์โดยพ่อแม่จะขยายขอบฟ้าแห่ง การเรียนรู้ของลูกให้กว้างไกลและสร้างแรงบันดาลใจที่หลากหลาย

ทำให้ลูกมีความรอบรู้ที่กว้างขวาง มีจิตใจที่เปิดรับความแตกต่าง รู้เหตุผลที่ทำไมที่ไปของวัฒนธรรมต่างๆ ในโลกนี้

วิธีที่ ๔. มีกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิด

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...นานๆ ที่ก็อาจจะมีการถามปัญหาทวนความจำ ถ้าตอบถูกมักมีรางวัลเงินสด ๑ บาท...”

การน้อมนำไปปรับใช้

การพัฒนาทักษะการคิดเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ควรทำควบคู่ไปกับการสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน เพราะในท้ายที่สุด เราหวังว่าเด็กๆ จะใช้ประโยชน์จากการอ่านได้ เด็กๆ ไม่อ่านเพื่อที่จะเชื่อ แต่อ่านเพื่อที่จะคิด ทั้งทักษะการคิดระดับต้น(จำ-เข้าใจ-ประยุกต์ใช้) และทักษะการคิดระดับสูง(วิเคราะห์-สังเคราะห์-ประเมิน) ดังนั้นการจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นการคิดและสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

วิธีที่ ๕. ใช้ทักษะนาฏการในการเล่า

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...เป็นที่ขบขันกันในครอบครัวว่า หนังสือธรรมดๆ ที่น่าเบื่อที่สุดในโลก พอสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ มั่นสนุกตื่นเต้นมีรสมีชาติขึ้นมาในทันที...”

การน้อมนำไปปรับใช้

วิธีการแบบนาฏการที่ง่ายที่สุดในการเล่าเรื่องสำหรับเด็กๆ คือ ๑.แยกเสียงบรรยายหรือการเล่าโดยทั่วไป ออกจากเสียงบทสนทนาของตัวละคร ๒.เล่าอย่างมีชีวิตชีวาโดยเห็นภาพพจน์ของสิ่งที่เล่าและภาวะอารมณ์ของตัวละคร ๓.ออกเสียงชัดเจน ถูกรักวิธี แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีลูกเล่นแปลกๆ บ้าง ๔.และที่สำคัญที่สุด มีความสุขในขณะที่เล่าไปพร้อมกับเด็กๆ

วิธีที่ ๖. ใช้กิจกรรมศิลปะเชื่อมโยงกับการอ่าน

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...ท่านจะเน้นระบายสี...”

การน้อมนำไปปรับใช้

กิจกรรมศิลปะที่เกี่ยวข้องกับหนังสือและการอ่าน นอกจากช่วยพัฒนาสุนทรียภาพในเด็กแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในมิติอื่นๆของเรื่องราว เป็นเสมือนการวิจัยย่อยๆ ที่เด็กๆ กระทำได้

อย่างสนุกสนานอีกด้วย กิจกรรมศิลปะมีหลากหลาย อาทิ วาดรูประบายสี (ด้วยเทคนิคต่างๆ – สีเทียน – สีไม้ – สีน้ำ – สีน้ำมัน – สีโปสเตอร์ – สีดิน – สีดอกไม้ – สีพืชผัก) ทำประติมากรรม, ทำหุ่น, ทำละคร, ร้องเพลง

วิธีที่ ๗. สอนให้รู้จักสกัดความรู้และจับใจความสำคัญ

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...หยิบยกรับความที่น้ำหนักใจขึ้นมาเล่า (พูดหม่อมพ่อยังโปรดฟัง) ทำให้จำง่ายไม่ต้องท่อง เรื่องนี้มีความลับอย่างหนึ่ง (ซึ่งเปิดเผยได้แล้ว) ว่า บางทีข้าพเจ้าชี้เก็ยอ่านหนังสือเพราะเรียนเยอะเยอะ ก็อาศัยจำเอาจากที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ นำมาวิจารณ์เพิ่มเติมแล้วใช้ขอบข้อสอบหรือเขียนรายงานส่งครูสบายๆ...”

การน้อมนำไปปรับใช้

เมื่ออ่านแล้วต้องสามารถจับใจความสำคัญและสกัดความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ แรกเริ่มพ่อแม่อาจช่วยสรุป ช่วยสกัดอย่างสม่ำเสมอก็จะช่วยสร้างความคุ้นเคยในระเบียบวิธีการแก่เด็กๆ เป็นปฐม ต่อมาอาจฝึกให้เด็กใช้แผนภูมิ แผนภาพต่างๆ เช่น แผนภาพใยแมลงมุม แผนภาพก้างปลา เพื่อหัดจับใจความสำคัญและสกัดความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้ หลายคนคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องยาก แต่ที่จริงแล้วไม่ยากเลยหากเด็กได้มีการฝึกฝนทักษะเหล่านี้เป็นประจำ

วิธีที่ ๘. ต่อยอดจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...เรื่องนิทานของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ มีเรื่องที่น่าตื่นเต้นคือเรื่องผี แต่ก่อนหน้านี้ที่เลี้ยงไม่ยอมเล่าเรื่องผี พอไปโรงเรียนเพื่อนๆ ก็มาหลอก สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ อธิบายว่าผีไม่มี จำก็ไม่เชื่อ ท่านจึงสัพทโดยการเล่าผีที่น่ากลัวกว่าให้เข็ด...”

การน้อมนำไปปรับใช้

พ่อแม่ต้องไวในเรื่องการรับรู้และความสนใจของลูก และเป็นฝ่ายชวนชิงใช้ประโยชน์จากความสนใจที่เกิดขึ้นแล้วนั้นๆ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้เสริมหรือนำมาใช้ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่อง

วิธีที่ ๙. นำเด็กสู่โลกแห่งวรรณคดี

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...เมื่อตอนเล็กๆ ตั้งแต่เริ่มเรียนประถม ท่านสอนภาษาไทยโดยให้อ่านวรรณคดีเรื่องยี่สิบเรื่องสามเรื่อง คือพระอภัยมณี,อิเหนาและรามเกียรติ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องอิเหนา ท่านให้ท่องกลอนตอนที่เพราะๆ เช่น ว่าพลางทางชมคณานุก โทนผกจับไม้ยังมี ฯลฯ คงจะเป็นเพราะได้อ่านกลอนมาตั้งแต่เล็กๆ ทำให้ข้าพเจ้าชอบเรียนวรรณคดีไทยชอบแต่งกลอน...”

การน้อมนำไปปรับใช้

การสร้างนิสัยรักการอ่านไม่ใช่การส่งเสริมให้เด็กอ่านอะไรก็ได้ การสร้างนิสัยรักการอ่านคือ การสร้างนิสัยให้เด็กอ่านงานที่มีคุณภาพ เช่น วรรณคดี สารคดี งานวิชาการ และรู้วิธีหรือมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำสิ่งที่อ่านนั้นมาใช้ประโยชน์หรือสร้างแรงบันดาลใจ

วิธีที่ ๑๐. พัฒนาทักษะไวยากรณ์ภาษาพาสู่โลกกว้าง

ข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แม่”

“...ตอนเด็กๆ ข้าพเจ้าเรียนวิชาภาษาอังกฤษค่อนข้างจะอ่อนและหนีเรียนอยู่เสมอ หลังจากฟังพระบรมราโชวาทของทูลกระหม่อมพ่อเรื่อง “ทำไมคนเราต้องเรียนภาษาอังกฤษ” แล้วสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ เริ่มสอนศัพท์ภาษาอังกฤษให้ท่อง ให้อ่านหนังสือตามลำดับยากง่าย จนเดี๋ยวนี้พอจะส่งภาษาฝรั่งมังฆ้องมังค้ำได้...”

การน้อมนำไปปรับใช้

การอ่านทำให้รู้จักตนเอง และรู้จักโลก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาทักษะการอ่านไวยากรณ์ในเด็กซึ่งกำลังเติบโตขึ้นท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกทุกวันนี้ ตำราไทยที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศนั้นล่าช้ากว่าเวลาจริงของเอกสารนั้นๆ อยู่หลายปี บางเล่มเป็นสิบปี การที่เด็กเข้าถึงหนังสือต่างประเทศได้ ทำให้ไทยรู้เขารู้เรา สามารถนำความรู้และเทคโนโลยีสากลมาประสมกับความรู้ไทย เพื่อสร้างสรรค์ประเทศของเราให้เจริญยิ่งขึ้นไป